

et, et effectum per causam; in quantum ipsa essentia Angeli est similitudo quaedam suae causae, et assimilata sibi suum effectum.

AD NONUM dicendum, quod perfectiones gratitiae conveniunt animae et Angelo per participationem divinae naturae; unde dicitur II Petri, 1, 4: *Per quem maxima et pretiosa nobis dona donavit, ut divinae naturae consortes, etc.* Unde per convenientiam in istis perfectionibus non potest concludi unitas speciei.

AD DECIMUM dicendum, quod ea quorum unus est finis proximus et naturalis, sunt unum secundum speciem. Beatitude autem aeterna est finis ultimus et supernaturalis. Unde ratio non sequitur.

AD UNDECIMUM dicendum, quod Augustinus non intelligit nihil esse medium inter mentem nostram et Deum secundum gradum dignitatis et naturae, quia una natura non sit alia nobilior; sed quia mens nostra immediate a Deo justificatur, et in eo beatificatur: sicut si diceretur, quod aliquis miles simplex immediate est sub rege; non quia alii superiores eo sint sub rege, sed quia nullus habet dominium super eum nisi rex.

AD DUODECIMUM dicendum, quod neque anima neque Angelus est perfecta imago Dei, sed solus Filius; et ideo non oportet quod sint ejusdem speciei.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod praedicata definitio non convenit animae eodem modo sicut Angelo. Angelus enim est substantia incorporea, quia non est corpus, et quia non est corpori unita; quod de anima dici non potest.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod ponentes animam et Angelum unius speciei esse, in hac ratione maximam vim constituent; sed non necessario concludit: quia ultima differentia debet esse nobilior non solum quantum ad naturae nobilitatem, sed etiam quantum ad determinationem; quia ultima differentia est quasi actus respe tu omnium precedentium. Sic igitur intellectuale non est nobilissimum in Angelo vel anima, sed intellectuale sic vel illo modo; sicut de sensibili patet: alias enim omnia bruta animalia essent ejusdem speciei.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod anima est pars speciei; et tamen est principium dans speciem; et secundum hoc quaeritur de specie animae.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod licet sola species definiatur proprie, non tamen oportet quod omnis species sit definibilis. Species enim immaterialium rerum non cognoscuntur per definitionem vel demonstrationem, sicut cognoscitur aliquid in scientiis speculativeis; sed quaedam cognoscuntur per simplicem intuitum ipsarum. Unde nec Angelus proprie potest definiri: non enim scimus de eo quid est; sed potest notificari per quasdam negationes vel notificationes. Anima etiam definitur ut est corporis forma.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod genus et differentia possunt accipi dupliciter. Uno modo secundum considerationem realem, prout considerantur a Metaphysico et Naturali; et sic oportet quod genus et differentia super diversis naturis fundentur; et hoc modo nihil prohibet dicere quod in substantiis spiritualibus non sit genus et differentia; sed sint formae tantum, et species simplices. Alio modo secundum considerationem logicam; et sic genus et differentia non oportet quod fundentur super diversas naturas, sed supra unam naturam in qua consideratur aliquid proprium, et aliquid commune; et sic nihil prohibet genus et differentias ponere in substantiis spiritualibus.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod naturaliter loquendo de genere et differentia, oportet differentias esse contrarias: nam materia, super quam fundatur natura generis, est susceptiva contrariarum formarum. Secundum autem considerationem logicam, sufficit qualescumque opposito in differentiis; sicut patet in differentiis numerorum, in quibus non est contrarietas; et similiter est in spiritualibus substantiis.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod licet materia non det speciem, tamen ex habitudine materiae ad materiam attenditur natura formae.

ARTICULUS VIII. — *Utrum anima rationalis tali corpori debuerit uniri, quale est corpus humanum.* (I part., quaest. LXXVI art. 5.)

Octavo quaeritur, utrum anima rationalis tali corpori debuerit uniri, quale est corpus humanum. Et videtur quod non. Anima enim rationalis est subtilissima formarum corpori unitarum. Terra autem est infima corporum. Non ergo fuit conveniens quod corpori terreno uniretur.

2. Sed dicendum, hoc corpus terrenum ex hoc quod reductum est ad aequalitatem complexionis, similitudinem habere cum caelo, quod omnino caret contrariis; et sic nobilitatur, ut ei anima rationalis convenienter possit uniri. — Sed contra, si nobilitas corporis humani in hoc consistit quod corpori caelesti assimilatur; sequitur quod corpus caeleste nobiliss sit. Sed anima rationalis nobilior est omni forma, cum capacitate sui intellectus omnia corpora transcendat. Ergo anima rationalis magis deberet corpori caelesti uniri.

3. Sed dicendum, quod corpus caeleste nobiliori perfectione perficitur quam sit anima rationalis. — Sed contra, si perfectio corporis caelestis nobilior est anima rationali, oportet quod sit intelligens: quia quodcumque intelligens quohbet non intelligente nobiliss est. Si igitur corpus caeleste aliqua substantia intellectuali perficitur, aut erit motor ejus tantum, aut erit forma. Si tantum motor, adhuc remanet quod corpus humanum sit nobiliori modo perfectum quam corpus caeleste: forma

enim dat speciem ei cuius est forma, non autem motor. Unde etiam nihil prohibet aliqua quæ secundum sui naturam ignobilia sunt, esse instrumenta nobilissimi agentis. Si autem substantia intellectualis est forma corporis cœlestis, aut huiusmodi substantia habet intellectum tantum, aut cum intellectu sensum et alias potentias. Si habet sensum et alias potentias, cum huiusmodi potentias necesse sit esse actus organorum, quibus indigent ad operandum, sequitur quod corpus cœleste sit corpus organicum; quod ipsius simplicitati et uniformitati et unitati repugnat. Si vero habet intellectum tantum a sensu nihil accipientem, huiusmodi substantia in nullo indigebit unione corporis; quia operatio intellectus non fit per organum corporale. Cum igitur unio corporis et animæ non sit propter corpus, sed propter animam, quia materiæ sunt propter formam, et e converso; sequitur quod intellectualis substantia non uniat corpori cœlesti ut forma.

4. Præterea, omnis substantia intellectualis creata habet ex sui natura possibilitatem ad peccatum, quia posset averti a summo bono, quod est Deus. Si igitur aliæ substantiæ intellectuales uniantur corporibus cœlestibus ut formæ, sequitur quod peccare poterunt. Pœna autem peccati mors est; idest separatio animæ a corpore, et cruciatio peccantium in inferno. Potuit ergo fieri quod corpora cœlestia morerentur per separationem animarum, et quod animæ in inferno retruderentur.

5. Præterea, omnis intellectualis substantia capax est beatitudinis. Si ergo corpora cœlestia sunt animata animabus intellectualibus, huiusmodi animæ sunt capaces beatitudinis; et sic in æterna beatitudine non solum sunt Angeli et homines, sed etiam quædam naturæ mediæ; cum tamen sancti Doctores tradant, societatem sanctorum ex hominibus constare et Angelis.

6. Præterea, corpus Adæ proportionatum fuit animæ rationali. Sed corpus nostrum dissimile est illi corpori; illud enim corpus ante peccatum fuit immortale et impassibile; quod nostra corpora non habent. Ergo huiusmodi corpora, qualia nos habemus, non sunt proportionata animæ rationali.

7. Præterea, nobilissimo motori debentur instrumenta optime disposita, et obedientia ad operationem. Anima autem rationalis est nobilior inter motores inferiores. Ergo debetur sibi corpus maxime obediens ad suas operationes. Huiusmodi autem non est corpus quale nos habemus; quia caro resistit spiritui, et anima propter pugnam concupiscentiarum distrahitur hæc aetate illac. Non igitur anima rationalis tali corpori debuit uniri.

8. Præterea, animæ rationali contingit abundantia spirituum in corpore perfectibili; unde cor hominis est calidissimum inter cetera animalia quantum ad virtutem generandi

spiritus; quod significat ipsa corporis humani rectitudo, ex virtute caloris et spirituum proveniens. Conventientissimum igitur fuisset quod anima rationalis totaliter spirituali corpori fuisset unita.

9. Præterea, anima est substantia incorruptibilis. Corpora autem nostra sunt corruptibilia. Non ergo convenienter talibus corporibus anima rationalis unitur.

10. Præterea, anima rationalis unitur corpori ad speciem humanam constituendam. Sed melius conservaretur humana species, si corpus cui anima unitur, esset incorruptibile; non enim esset necessarium quod per generationem species conservaretur, sed in eisdem secundum numerum conservari posset. Ergo anima humana incorruptilibus corporibus uniri debuit.

11. Præterea, corpus humanum, ut sit nobilissimum inter inferiora corpora, debet esse simillimum corpori cœlesti, quod est nobilissimum corporum. Sed corpus cœleste omnino caret contrarietate. Ergo corpus humanum minimum debet habere de contrarietate. Corpora autem nostra non habent minimum de contrarietate; alia enim corpora, ut lapidum et arborum, sunt durabiliora, cum tamen contrarietas sit principium dissolutionis. Non ergo anima rationalis debuit talibus corporibus uniri, qualia nos habemus.

12. Præterea, anima est forma simplex. Formæ autem simplici competit materia simplex. Debuit igitur anima rationalis alicui simplici corpori uniri, utpote igni vel aeri, vel alicui huiusmodi.

13. Præterea, anima humana videtur cum principiis communionem habere; unde antiqui philosophi posuerunt animam esse de natura principiorum, ut patet in I de Anima (com. xx et seq.). Principia autem corporum sunt elementa. Ergo si anima non sit elementum, neque ex elementis; saltem alicui corpori elementari debuit uniri, ut igni vel aeri, vel alicui aliorum.

14. Præterea, corpora similia partium minus recedunt a simplicitate quam corpora dissimilium partium. Cum igitur anima sit forma simplex, magis debuit uniri corpori similium partium quam corpori dissimilium.

15. Præterea, anima unitur corpori ut forma et ut motor. Debuit igitur anima rationalis, quæ est nobilissima formarum, uniri corpori agilissimo ad motum; cuius contrarissima videmus; nam corpora avium sunt agiliora ad motum, et similiter corpora multorum animalium quam corpora hominum.

16. Præterea, Plato dicit (lib. XXXI in dial. X non procul a fin., et lib. XXXIV in dial. de Legib., inter med. et fin.), quod formæ dantur a datore secundum merita materiæ, quæ dicuntur materiæ dispositiones. Sed corpus humanum non habet

dispositionem respectu tunc nobilis formæ, ut videtur, cum sit grossum, et corruptibile. Non ergo anima debuit tali corpori uniri.

17. Præterea, in anima humana sunt formæ intelligibiles maxime particulate secundum comparisonem ad substantias intelligibiles superiores. Sed tales formæ competere operationi corporis cœlestis, quod est causa generationis et corruptionis horum particularium. Ergo anima humana debuit uniri corporibus cœlestibus.

18. Præterea, nihil movetur naturaliter dum est in suo ubi, sed solum quando est extra proprium ubi. Cœlum autem movetur in suo ubi existens. Ergo non movetur naturaliter. Movetur ergo ubi ab anima; et ita habet animam sibi unitam.

19. Præterea, enarrare est actus substantiæ intelligentis. *Sed cœli enarrant gloriam Dei*, ut in Psal. xviii, 4, dicitur. Ergo cœli sunt intelligentes; et ita habent animam intellectivam.

20. Præterea, anima est perfectissima formarum. Debit ergo uniri perfectiori corpori. Corpus autem humanum videtur esse imperfectissimum; non enim habet arma ad defendendum vel impugnandum, neque opera, neque aliquid huiusmodi, quæ natura corporibus aliorum animalium tribuit. Non igitur talis anima tali corpori debuit uniri.

Sed contra est quod dicitur Eccli. xvii, 1: *Deus de terra creavit hominem, et secundum imaginem suam fecit illum*. Sed opera Dei sunt convenientia; dicitur enim Genes. i, 3: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona*. Ergo conveniens (1) fuit ut anima rationalis, in qua est Dei imago, corpori terreno uniretur.

Respondeo dicendum, quod cum materia sit propter formam, et non e converso; ex parte animæ oportet accipere rationem, quale debeat esse corpus cui unitur; unde in II de Anima (lib. III, com. xxxvi) dicitur, quod anima non solum est corporis forma et motor, sed etiam finis. Est autem ex superioribus disputatis questionibus (quæst. præced. art. 3) manifestum, quod ideo naturale est animæ corpori uniri, quia cum sit infima in ordine intellectualium substantiarum, sicut materia prima est infima in ordine rerum sensibilium; non habet anima humana intelligibiles species sibi naturaliter inditas, quibus in operationem propriam exire possit, quæ est intelligere, sicut habent superiores substantiæ intellectuales; sed est in potentia ad eas, cum sit sicut tabula rasa, in qua nihil est scriptum, ut dicitur in III de Anima (com. xiv). Unde oportet quod species intelligibiles a rebus exterioribus accipiat mediantibus potentiis sensitivis, quæ sine corporeis organis operationes pro-

(1) *Al.* inconveniens.

prias habere non possunt. Unde et animam humanam necesse est corpori uniri. Si ergo propter hoc anima humana unibilis est corpori, quia indiget accipere species intelligibiles a rebus mediante sensu; necessarium est quod corpus, cui anima rationalis unitur, tale sit ut possit esse aptissimum ad representandum intellectui species sensibiles, ex quibus in intellectu intelligibiles species resultent. Sic ergo oportet corpus cui anima rationalis unitur, esse optime dispositum ad sentiendum. Sed cum plures sint sensus, unus tamen est qui est fundamentum aliorum, scilicet tactus, in quo principaliter tota natura sensitiva consistit; unde et in II de Anima (com. xv) dicitur, quod propter hunc sensum primo animal dicitur; et inde est quod immobilitato hoc sensu, ut in somno accidit, omnes alii sensus immobilitantur; et iterum omnes alii sensus non solum solvuntur ab excellentia propriorum sensibilium, sicut visus a rebus multum fulgidis et auditus a maximis sonis; sed etiam ab excellentia sensibilium secundum tactum, ut a forti calore vel frigore. Cum igitur corpus cui anima rationalis unitur, debeat esse optime dispositum ad naturam sensitivam, necessarium est ut habeat convenientissimum organum sensus tactus: propter quod dicitur in II de Anima (com. xlix), quod hunc sensum habemus certiore inter omnia animalia; et quod propter bonitatem huius sensus etiam unus homo alio est habilior ad intellectuales operationes. Molles enim carne (qui sunt boni tactus) aptos mente videmus. Cum autem organum cuiuslibet sensus non debeat habere in actu contraria, quorum sensus est perceptivus; sed esse in potentia ad illa, ut possit ea recipere, quia recipiens debet esse denudatum a recepto; aliter necesse est hoc esse in organo tactus, et in organis aliorum sensuum. Organum enim visus, scilicet pupilla, caret omnino albo et nigro, et universaliter omni genere coloris; et similiter est in auditu et in olfactu; hoc autem in tactu accidere non potest. Nam tactus est cognoscitivus eorum ex quibus necesse est componi corpus animalis, scilicet caloris et frigoris, humiditatis et siccitatis; unde impossibile est quod organum tactus omnino sit denudatum a genere sui sensibilis; sed oportet quod sit reductum ad medium, sic enim est in potentia ad contraria. Corpus ergo cui anima rationalis unitur, cum debeat esse convenientissimum ad sensum tactus, oportet quod sit maxime reductum ad medium per æqualitatem complexionis. In quo apparet quod tota operatio inferioris naturæ terminatur ad hominem sicut ad perfectissimum. Videmus enim operationem naturæ procedere gradatim a simplicibus elementis commiscendo ea, quousque perveniat ad perfectissimum commixtionis modum, qui est in corpore humano. Hanc igitur oportet esse dispositionem corporis cui anima rationalis unitur, ut scilicet sit temperatissimæ complexionis. Si quis autem conside-

rare velit etiam particulares humani corporis dispositiones; ad hoc inveniet ordinatas, ut homo sit optimi sensus. Unde, quia ad bonam habitudinem potentiarum sensitivarum interiorum, puta imaginationis et memorie, et cogitativæ virtutis, necessaria est bona dispositio cerebri; ideo factus est homo habens majus cerebrum inter omnia animalia, secundum proportionem suæ quantitatis; et ut liberior sit ejus operatio, habet caput sursum positum: quia solus homo est animal rectum, alia vero animalia curva incedunt; et ad hanc rectitudinem habendam et conservandam necessaria fuit abundantia caloris in corde, per quam multi spiritus generentur, ut per caloris abundantiam et spirituum, corpus possit in directum sustineri; cujus signum est quod in senio incurvatur homo, cum calor naturalis debilitatur. Et per istum modum ratio dispositionis humani corporis est assignanda quantum ad singula quæ sunt homini propria; sed tamen considerandum est, quod in his quæ sunt ex materia, sunt quedam dispositiones in ipsa materia, propter quas talis materia eligitur ad hanc formam; et sunt aliquæ quæ consequuntur ex necessitate materiæ, et non ex electione agentis; sicut ad faciendam serram artifex eligit duritiem in ferro, ut sit serra utilis ad secandum; sed quod acies ferri hebetari possit et fieri rubiginosa, hoc accidit ex necessitate materiæ. Magis enim artifex eligeret materiæ ad quam hoc non consequeretur, si posset inveniri; sed quia inveniri non potest, propter hujusmodi defectus consequentes non pretermittit ex hujusmodi materia convenienti facere opus. Sic igitur et in corpore humano contingit; quod enim taliter sit commixtum et secundum partes dispositum, ut sit convenientissimum ad operationes sensitivas, est electum in hac materia a factore hominis; sed quod hoc corpus sit corruptibile, fatigabile, et hujusmodi defectus habeat, consequitur ex necessitate materiæ. Necessè est enim corpus sic mixtum ex contrariis subjacere talibus defectibus. Nec potest obviari per hoc quod Deus potuit aliter facere: quia in institutione naturæ non quaeritur quid Deus facere potuit, sed quid rerum natura patitur ut fiat, secundum Augustinum super Genes ad litter. (lib. II par. a princ.). Sciendum tamen est, quod in remedium horum defectuum Deus homini in sua institutione contulit auxilium justitiæ originalis, per quam corpus esset omnino subditum animæ, quamdiu anima Deo subderetur; ita quod nec mors nec aliqua passio vel defectus homini accideret, nisi prius anima separaretur a Deo. Sed per peccata anima recedente a Deo, homo privatus est hoc beneficio; et subjacet defectibus secundum quod natura materiæ requirit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet anima sit subtilissima formarum, in quantum est intelligens; quia tamen, cum sit infima in genere formarum intelligibilium, indiget corpori uniri,

quod fit mediante complexione, ad hoc quod per sensus species intelligibiles possit acquirere; necessarium fuit quod corpus uni unitor, haberet plus in quantitate de gravibus elementis, scilicet terra et aqua. Cum enim ignis sit efficacissimæ virtutis in agendo; nisi secundum quantitatem inferiora elementa excederent, non posset fieri commixtio, et maxime reducta ad medium; ignis enim alia elementa consumeret. Unde in II de Generat. (com. XLIX), Philosophus dicit, quod in corporibus mixtis materialiter abundant plus terra et aqua.

AD SECUNDUM dicendum, quod anima rationalis unitor corpori tali, non quia est simile cælo, sed quia est æqualis commixtionis; sed ad hoc sequitur aliqua similitudo ad cælum per elongationem a contrariis. Sed tamen, secundum opinionem Avicennæ, unitor tali corpori proprie propter similitudinem cæli: ipse enim voluit inferiora a superioribus causari, ut scilicet corpora inferiora causarentur a corporibus cælestibus; et cum pervenirent ad similitudinem corporum cælestium per æqualitatem complexionis, sortirentur formam similem corpori cælesti, quod ponitur esse animatum.

AD TERTIUM dicendum, quod de animatione corporum cælestium est diversa opinio et apud philosophos, et apud fidei doctores. Nam apud philosophos Anaxagoras posuit intellectum agentem esse omnino immixtum et separatum, et corpora cælestia esse inanimita; unde etiam damnatus ad mortem dicitur esse propter hoc quod dixit, solem esse quasi lapidem ignitum, ut Augustinus narrat in lib. de Civ. Dei. Alii vero philosophi posuerunt corpora cælestia esse animata. Quorum quidam dixerunt Deum esse animam cæli, quod fuit ratio idololatricæ, ut scilicet cælo et corporibus cælestibus cultus divinus attribueretur. Alii vero ut Plato et Aristoteles, licet ponerent corpora cælestia esse animata, ponebant tamen Deum esse aliquid superius, ab anima cæli omnino separatum. Apud Doctores etiam fidei Origones (lib. Periar., cap. VII) et sequaces ipsius posuerunt corpora cælestia esse animata. Quidam vero posuerunt ea inanimita, ut Damascenus ponit (lib. II, cap. VI): quæ etiam positio apud modernos theologos est communior; quod Augustinus relinquit sub dubio, II super Genes. ad litteram (cap. XV) et in lib. Enchir. (cap. LVIII). Hoc igitur pro firmo tenentes, quod corpora cælestia ab intellectu moventur, saltem separato; propter argumenta utramque partem sustententes, dicamus, aliquam substantiam intellectualem esse perfectionem corporis cælestis ut formam, quæ quidem habet solam potentiam intellectivam, non autem sensitivam, ut ex verbis Aristotelis accipi potest in II de Anima, et in XI Metaphys. (lib. X, cap. I); quamvis Avicenna ponat, quod anima cæli cum intellectu etiam habeat imaginationem. Si autem habet intellectum tantum, unitor tamen corpori ut forma, non propter

operationem intellectualem, sed propter executionem virtutis activæ, secundum quam potest adipisci divinam similitudinem in causando per motum cœli.

AD QUARTUM dicendum, quod licet secundum naturam suam omnes substantiæ intellectuales creatæ possint peccare, tamen ex electione divina et prædestinatione per auxilium gratiæ plures conservatæ sunt ne peccarent : inter quas posset aliquis ponere animas corporum cœlestium ; et præcipue si dæmones, qui peccaverunt, fuerunt inferioris ordinis, secundum Damascenum (lib. II, cap. IV).

AD QUINTUM dicendum, quod si corpora cœlestia sunt animata, animæ eorum pertinent ad societatem Angelorum. Dicit enim Augustinus in Enchir. (cap. LVIII, in fin.) : *Nec illud quidem certum habeo, utrum ad eundem societatem, scilicet Angelorum, pertineat sol et luna, et cuncta sidera ; quanvis nonnullis lucido esse corpora, non tamen sensitiva vel intellectiva, videantur.*

AD SEXTUM dicendum, quod corpus Adæ fuit proportionatum animæ humane, ut dictum est, non solum secundum quod requirit naturam, sed secundum quod contulit gratiam : qua quidem gratia privamur, natura manente eadem.

AD SEPTIMUM dicendum, quod pugna quæ est in homine ex contrariis concupiscentiis, etiam ex necessitate materiæ provenit ; necesse enim fuit, si homo haberet sensum, quod sentiret delectabilia, et quod eum sequeretur concupiscentia delectabilium, quæ plerumque repugnat rationi. Sed contra hoc etiam homini fuit datum remedium per gratiam in statu innocentie, ut scilicet inferiores vires in nullo contra rationem moverentur ; sed hoc homo perdidit per peccatum.

AD OCTAVUM dicendum, quod spiritus licet sint vehicula virtutum, non tamen possunt esse organa sensuum ; et ideo non potuit corpus hominis ex solis spiritibus constare.

AD NONUM dicendum, quod corruptibilitas est ex defectibus qui consequuntur corpus humanum ex necessitate materiæ ; et maxime post peccatum, quod subtraxit auxilium gratiæ.

AD DECIMUM dicendum, quod quid melius sit, requirendum est in his quæ sunt propter finem, non autem in his quæ ex necessitate materiæ proveniunt. Melius enim esset quod corpus animalis esset incorruptibile, si hoc secundum naturam pateret talis materia qualem forma animalis requirit.

AD UNDECIMUM dicendum, quod ea quæ sunt maxime propinqua elementis, et plus habent de contrarietate, ut lapides et metalla, magis durabilia sunt, quia minor est in eis harmonia, unde non ita de facili solvuntur : eorum enim quæ subtiliter proportionantur, facile solvitur harmonia. Nihilominus tamen in animalibus causa longitudinis vitæ est ut humidum non sit facile

desiccabile, vel congelabile ; et calidum non sit facile extinguibile : quia vita in calido et humido consistit. Hoc autem in homine invenitur secundum aliquam mensuram, quam requirit complexio reducta ad medium ; unde quædam sunt homine (1) durabiliora, et quædam minus durabilia ; et secundum hoc quidam homines durabiliores sunt aliis.

AD DUODECIMUM dicendum, quod corpus hominis non potuit esse corpus simplex : nec corpus cœleste potuit esse propter passibilitatem organi sensus, et præcipue lactis ; neque corpus simplex elementare : quia in elemento sunt contraria in actu ; corpus autem humanum oportet esse reductum ad medium.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod antiqui naturales existimaverunt quod oporteret animam, quæ cognoscit omnia, similem esse actu omnibus ; et ideo ponebant eam esse de natura elementi, quod ponebant principium ex quo omnia constare dicebant, ut sic anima esset similis omnibus, ut omnia cognosceret. Aristoteles autem postmodum ostendit quod anima cognoscit omnia, in quantum est similis omnibus in potentia, non in actu. Unde oportet corpus cui unitur, non esse in extremo, sed in medio, ut sic sit in potentia ad contraria.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod quamvis anima sit simplex in essentia, est tamen in virtute multiplex ; et tanto magis, quanto fuerit perfectior ; et ideo requirit corpus organicum quod sit dissimilium partium.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod anima non unitur corpori propter motum localem ; sed magis motus localis hominis, sicut et aliorum animalium, ordinatur ad conservationem corporis uniti animæ ; sed anima unitur corpori propter intelligere, quod est propria et principalis ejus operatio ; et ideo requirit quod corpus unitum animæ rationali sit optime dispositum ad serviendum animæ in his quæ sunt necessaria ad intelligendum ; et quod de agilitate et de aliis hujusmodi habeat quantum talis dispositio patitur.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod Plato ponebat formas rerum per se subsistentes ; et quod participatio formarum, a materiis est propter materias ut perficiantur, non autem propter formas, quæ per se subsistunt ; et ideo sequebatur quod formæ darentur materiis secundum merita earum. Sed secundum sententiam Aristotelis, formæ naturales non per se subsistunt ; unde unio formæ ad materiam non est propter materiam, sed propter formam. Non igitur quia materia est sic disposita, talis forma sibi datur ; sed ut forma sit talis oportuit materiam sic disponi ; et sic supra dictum est, quod corpus hominis dispositum est secundum quod competit tali formæ.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod corpus cœleste licet sit causa particularium quæ generantur et corrumpuntur, est

(1) *At. in homine.*

tamen eorum causa ut agens commune; propter quod sub eo requiruntur determinata agentia ad determinatas species; unde motor corporis cœlestis non oportet quod habeat formas particulares, sed universales; sive sit anima, sive motor separatus. Avicenna tamen posuit (lib. X Metaph., cap. 1), quod oportebat animam cœli habere imaginationem, per quam particularia comprehenderet. Cum enim sit causa motus cœli, secundum quem revolvitur cœlum in hoc ubi et in illo; oportet animam cœli, quæ est causa motus, cognoscere hic et nunc; et ita oportet quod habeat aliquam potentiam sensitivam. Sed hoc non est necessarium. Primo quidem, quia motus cœlestis est semper uniformis, et non recipit impedimentum; et ideo universalis conceptio sufficit ad causandum talem motum; particularis enim conceptio requiritur in motibus animalium propter irregularitatem motus, et impedimenta quæ possunt provenire. Deinde, quia etiam substantiæ intellectuales superiores possunt particularia cognoscere sine potentia sensitiva, sicut alibi ostensum est.

AD DECIMUM OCTAVUM dicendum, quod motus cœli est naturalis propter principium passivum sive receptivum motus, quia tali corpori competit naturaliter talis motus; sed principium activum hujus motus est aliqua substantia intellectualis. Quod autem dicitur quod nullum corpus in suo ubi existens movetur naturaliter; intelligitur de corpore mobili motu recto, quod mutat locum secundum totum, non solum ratione, sed etiam subiecto. Corpus autem quod circulariter movetur, totum quidem non mutat locum subiecto, sed ratione tantum; unde nunquam est extra suum ubi.

AD DECIMUM NONUM dicendum, quod probatio illa frivola est, licet Rabbi Moyses eam ponat. Quod si enarrare proprie accipitur cum dicitur: *Cœli enarrant gloriam Dei*; oportet quod cœlum non solum habeat intellectum, sed etiam linguam. Dicuntur ergo cœli enarrare gloriam Dei, si ad litteram exponatur, inquantum ex eis manifestatur hominibus gloria Dei; per quem modum etiam creaturæ insensibiles Deum laudare dicuntur.

AD VICESIMUM dicendum, quod alia animalia habent æstivativam naturalem determinatam ad aliqua certa; et ideo sufficienter potuit eis provideri a natura aliquibus certis auxiliis; non autem homini, qui propter rationem est infinitarum conceptionum; et ideo loco omnium auxiliorum quæ alia animalia naturaliter habent, habet homo intellectum, qui est species specierum; et manus, quæ sunt organum organorum, per quæ potest sibi præparare omnia necessaria.

ARTICULUS IX. — *Utrum anima uniatur materiæ corporali per medium.*

Nono quaeritur, utrum anima uniatur materiæ corporali per

medium. Et videtur quod sic. Quia in lib. de Spiritu et Anima (cap. x circa med.) dicitur, quod anima habet vires quibus miscetur corpori. Sed vires animæ sunt aliud quam quibus essentia. Ergo anima unitur corpori per aliquod medium.

2. Sed dicendum, quod anima unitur corpori mediantibus potentiis, inquantum est motor, sed non inquantum est forma. — Sed contra, anima est forma corporis inquantum est actus; motor autem est inquantum est principium operationis. Principium vero operationis est inquantum est actus, quia unumquodque agit secundum quod actu est. Ergo secundum idem anima est forma corporis et motor. Non ergo est distinguendum de anima secundum quod est motor corporis vel forma.

3. Præterea, anima ut est motor corporis non unitur corpori per accidens; quia sic ex anima et corpore non feret unum per se. Ergo unitur ei per se. Sed quod unitur alicui per seipsum, unitur ei sine mediõ. Non ergo anima, inquantum est motor, unitur corpori per medium.

4. Præterea, anima unitur corpori ut motor, inquantum est principium operationis. Sed operationes animæ non sunt animæ tantum, sed compositi, ut dicitur in I de Anima (com. LXV); et sic inter animam et corpus non cadit aliquod medium quantum ad operationes. Non ergo anima unitur corpori per medium inquantum est motor.

5. Præterea, videtur quod etiam uniatur ei per medium, inquantum est forma. Forma enim non unitur cuilibet materiæ, sed propriæ. Fit autem materia propria hujus formæ vel illius per dispositiones proprias, quæ sunt propria accidentia rei; sicut calidum et siccum sunt propria accidentia ignis. Ergo forma unitur materiæ mediantibus propriis accidentibus. Sed propria accidentia animatorum sunt potentia animæ. Ergo anima unitur corpori ut forma mediantibus potentiis.

6. Præterea, animal est movens seipsum. Movens autem seipsum dividitur in duas partes, quarum una est movens, et alia est mota; ut probatur in VIII Phys. (com. xxviii et xxx). Pars autem movens est anima. Sed pars mota non potest esse materia sola; quia quod est in potentia tantum, non movetur, ut dicitur in V Phys. (com. viii); et ideo corpora gravia et levia licet habeant in seipsis motum, non tamen movent seipsa; quia dividuntur solum in materiam et formam, quæ non potest esse mota. Relinquitur ergo quod animal dividatur in animam, et aliquam partem quæ sit composita ex materia et forma; et sic sequitur quod anima uniatur materiæ corporali mediante aliqua forma.

7. Præterea, in definitione cujuslibet formæ ponitur propria materia ejus. Sed in definitione animæ, inquantum est forma, ponitur corpus physicum organicum potentia vitam habens, ut patet in II de Anima (com. viii et ix). Ergo anima unitur hu-

jusmodi corpori ut propriæ materiæ. Sed hoc non potest esse nisi per aliquam formam; scilicet quod sit aliquid corpus physicum organicum potentia vitam habens. Ergo anima unitur materiæ mediante aliqua forma primo materiam perficiente.

8. Præterea, Genes. II, 7, dicitur: *Formavit Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ.* Spiraculum autem vitæ est anima. Ergo aliqua forma præcedit in materia unionem animæ; et sic anima mediante alia forma unitur materiæ corporali.

9. Præterea, secundum hoc formæ univertus materiæ quod materia est in potentia ad eas. Sed materia per prius est in potentia ad formæ elementorum quam ad alias formas. Ergo anima et aliæ formæ non univertus materiæ nisi mediante formis elementorum.

10. Præterea, corpus humanum et cujuslibet animalis est corpus mixtum. Sed in mixto oportet quod remaneant formæ elementorum per essentialia; alias esset corruptio elementorum, et non mixto. Ergo anima unitur materiæ mediante aliis formis.

11. Præterea, anima intellectualis est forma in quantum est intellectualis. Sed intelligere est mediante aliis potentiis. Ergo anima unitur corpori ut forma mediante aliis potentiis.

12. Præterea, anima non unitur cuilibet corpori; sed corpori sibi proportionato. Oportet ergo proportionem esse inter animam et corpus; et sic mediante proportionem anima unitur corpori.

13. Præterea, unumquodque operatur in remotiora per id quod est maxime proximum. Sed vires animæ diffunduntur in totum corpus per cor. Ergo cor est vicinus quam ceteræ partes corporis; et ita mediante corde univertus corpori.

14. Præterea, in partibus corporis est invenire diversitatem, et ordinem ad invicem. Sed anima est simplex secundum suam essentialiam. Cum ergo forma sit proportionata materiæ perfectibili, videtur quod anima univertus primo uni parti corporis, et ea mediante aliis.

15. Præterea, anima est superior corpore. Sed inferiores vires animæ ligant superiores corporis; non enim intellectus indiget corpore nisi propter imaginationem et sensum, a quibus accipit. Ergo et contrario corpus univertus animæ per ea quæ sunt suprema et simpliciora, sicut per spiritum et humorem.

16. Præterea, illud quo subtrahitur solvitur unio aliorum univertus, videtur esse medium inter ea. Sed subtrahitur spiritu, et calido naturali extincto, et humido radicali exsiccato, solvitur unio animæ et corporis. Ergo prædicta sunt medium inter animam et corpus.

17. Præterea, sicut anima naturaliter univertus corpori, ita hæc anima univertus huic corpori. Sed hoc corpus est per hoc

quod est sub aliquibus dimensionibus terminatis. Ergo anima unitur corpori mediante dimensionibus terminatis.

18. Præterea, distantia non conjunguntur nisi per medium. Sed anima et corpus humanum videntur esse maxime distantia; cum unum eorum sit incorporeum et simplex; aliud corporeum et maxime compositum. Ergo anima non unitur corpori nisi per medium.

19. Præterea, anima humana est similis in natura intellectuali substantiis separatis, quæ movent celestia corpora. Sed eadem videtur esse habitudo motorum et mobilium. Ergo videtur quod corpus humanum, quod est motum ab anima, habeat aliquid in se de natura celestis corporis, quo mediante anima sibi univertus.

Sed contra est quod dicit Philosophus in VIII Metaph. (com. xv et xvi), quod forma univertus materiæ immediate. Anima autem univertus corpori ut forma. Ergo univertus sibi immediate.

Respondeo dicendum, quod inter omnia, esse est illud quod immediatus et intimus convenit rebus, ut dicitur in lib. de Causis (prop. iv); unde oportet, cum materia habeat esse actu per formam, quod forma dans esse materiæ, ante omnia intelligatur advenire materiæ, et immediatus ceteris sibi inesse. Est autem hoc proprium formæ substantialis quod det materiæ esse simpliciter; ipsa enim est per quam res est hoc ipsum quod est. Non autem per formas accidentales habeat esse simpliciter, sed esse secundum quid; puta esse magnum, vel coloratum, vel aliquid tale. Si qua ergo forma est quæ non det materiæ esse simpliciter, sed adveniat materiæ jam existenti in actu per aliquam formam, non erit forma substantialis. Ex quo patet quod inter formam substantialem et materiam non potest cadere aliqua forma substantialis media, sicut quidam voluerunt, ponentes quod secundum ordinem generum, quorum unum sub altero ordinatur, est ordo diversarum formarum in materia; utpote si dicamus, quod materia secundum unam formam habet quod sit substantia in actu, et secundum aliam quod sit corpus, et iterum secundum aliam quod sit animalium corpus, et sic deinceps. Sed hæc positio facta, sola prima forma, quæ faceret esse substantiam actu, esset substantialis; aliæ vero omnes accidentales; quia forma substantialis est quæ facit hoc aliquid, ut jam dictum est (art. 4). Oportet igitur dicere, quod eadem numero forma sit per quam res habet quod sit substantia, et quod sit in ultima specie specialissima, et in omnibus intermediis generibus. Relinquitur ergo dicendum, quod cum formæ rerum naturalium sint sicut numeri, in quibus est diversitas speciei, addita vel subtracta unitate, ut dicitur in VIII Metaphys. (com. x); oportet intelligere diversitatem formarum naturalium, secundum quas constituitur materia in diversis speciebus, ex hoc quod una addit

perfectiorem super aliam, utputa quod una forma constituit in esse corporali tantum : (hunc enim oportet esse infimum gradum formarum animalium, eo quod materia non est in potentia nisi ad formas corporales. Quæ enim incorporea sunt, immaterialia sunt, ut in precedentibus ostensum est.) Alia autem perfectior forma constituit materiam in esse corporali, et ulterius dat ei esse vitale ; et ulterius alia forma dat ei et esse corporale, et esse vitale, et super hoc addit ei esse sensitivum ; et sic est in aliis. Oportet ergo intelligere quod forma perfectior secundum quod simul cum materia compositum constituit in perfectione inferioris gradus, intelligatur (1) ut materiale respectu ulterioris perfectionis, et sic ulterius procedendo ; utpote materia prima, secundum quod jam constituta est in esse corporeo, est materia respectu ulterioris perfectionis, quæ est vita ; et exinde est quod corpus est genus corporis viventis ; et animatum, sive vivens, est differentia. Nam genus sumitur a materia, et differentia a forma ; et sic quodammodo una et eadem forma, secundum quod constituit materiam in actu inferioris gradus, est media inter materiam, et seipsam, secundum quod constituit eam in actu superioris gradus. Materia autem prout intelligitur constituta in esse substantiali secundum perfectionem inferioris gradus, per consequens intelligi potest ut accidentibus subjecta. Nam substantia secundum illum inferiorem gradum perfectionis necesse est quod habeat quædam accidentia propria quæ necesse est ei inesse ; sicut ex hoc quod materia constituitur in esse corporeo per formas, statim consequitur ut sint in ea dimensiones, per quas intelligitur materia divisibilis per diversas partes, ut sic secundum diversas sui partes possit esse susceptiva diversarum formarum ; et ulterius ex quo materia intelligitur constituta in esse quodam substantiali, intelligi potest ut susceptiva accidentium quibus disponitur ad ulteriorem perfectionem, secundum quam materia fit propria ad ulteriorem perfectionem suscipiendam. Hujusmodi autem dispositiones præintelliguntur formæ ut inductæ ab agente in materiam, licet sint quædam accidentia impropria formæ, quæ non nisi ex ipsa forma causentur in materia ; unde non præintelliguntur in materia formæ quasi dispositiones, sed magis forma præintelligitur eis, sicut causa effectibus. Sic igitur cum anima sit forma substantialis, quia constituit hominem in determinata specie substantiæ, non est aliqua alia forma substantialis media inter animam et materiam primam ; sed homo ab ipsa anima rationali perficitur secundum diversos gradus perfectionum, ut sit scilicet corpus, et animatum corpus, et animal rationale. Sed oportet quod materia secundum quod intelligitur ut recipiens ab ipsa anima rationali perfectio-

(1) Al. secundum quod constituit materiam in perfectione inferioris gradus, simul cum materia compositum intelligatur, etc.

nes inferioris gradus, puta quod sit corpus, et animatum corpus, et animal, intelligatur simul cum dispositionibus convenientibus, quod sit materia propria ad animam rationalem, secundum quod dat ultimam perfectionem. Sic igitur anima, secundum quod est forma dans esse, non habet aliquid aliud medium inter se et materiam primam. Sed quia eadem forma quæ dat esse materiæ, est etiam operationis principium, eo quod unumquodque agit secundum quod est actu ; necesse est quod anima, sicut et quælibet alia forma, sit etiam operationis principium. Sed considerandum est quod secundum gradum formarum in perfectione essendi est etiam gradus earum in virtute operandi, cum operatio sit existens in actu ; et ideo quanto aliqua forma est majoris perfectionis in dando esse, tanto etiam est majoris virtutis in operando. Unde formæ perfectiores habent plures operationes et magis diversas quam formæ minus perfectæ. Et inde est quod ad diversitatem operationum in rebus minus perfectis sufficit diversitas accidentium. In rebus autem magis perfectis requiritur ulterius diversitas partium ; et tanto magis, quanto forma fuerit perfectior. Videmus enim quod igni convenienti diversæ operationes secundum diversa accidentia ; sicut ferri sursum secundum levitatem, calefacere secundum calorem, et sic de aliis ; sed tamen quælibet harum operationum competit igni secundum quælibet partem ejus. In corporibus vero animatis quæ habent nobiliores formas, diversis operationibus deputantur diversæ partes ; sicut in plantis alia est operatio radicis, alia rami, et stiptis ; et quanto corpora animata fuerint perfectiora, tanto propter majorem perfectionem necesse est inveniri majorem diversitatem in partibus. Unde cum anima rationalis sit perfectissima formarum naturalium, in homine invenitur maxima distinctio partium propter diversas operationes ; et anima singularis earum dat esse substantiale, secundum illum modum qui competit operationi ipsorum. Cujus signum est, quod remota anima, non remanet neque caro neque oculus nisi æquivoque. Sed cum oporteat ordinem instrumentorum esse secundum ordinem operationum ; diversarum autem operationum quæ sunt ab anima, una naturaliter præcedit alteram ; necessarium est quod una pars corporis moveatur per aliam ad suam operationem. Sic ergo inter animam secundum quod est motor et principium operationum, et totum corpus, cadit aliquid medium ; quia mediante aliqua prima parte primo mota movet alias partes ad suas operationes, sicut mediante corde movet alia membra ad vitales operationes ; sed secundum quod dat esse corpori, immediate dat esse substantiale et specificum omnibus partibus corporis. Et hoc est quod a multis dicitur, quod anima unitur corpori ut forma sine medio ; ut motor autem per medium. Et hæc opinio procedit secundum sententiam Aristotelis qui ponit

animam esse formam substantialem corporis. Sed quidam ponentes secundum opinionem Platonis animam uniri corpori sicut unam substantiam alii, necesse habuerunt ponere media quibus anima uniretur corpori; quia diversæ substantiæ et distantes non colligantur, nisi sit aliquid quod uniat eas; et sic posuerunt quidam spiritum et humorem esse medium inter animam et corpus, et quidam lucem, et quidam potentias animæ, vel aliquid aliud hujusmodi. Sed nullum istorum est necessarium, si anima est forma corporis; quia unumquodque secundum quod est ens, est unum; unde cum forma secundum seipsam det esse materiæ, secundum seipsam unitur materiæ primæ, et non per aliud aliquid ligamentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod vires animæ sunt qualitates ejus quibus operatur; et ideo cadunt media inter animam et corpus, secundum quod anima movet corpus, non autem secundum quod dat ei esse. Tamen sciendum, quod liber qui inscribitur de Spiritu et Anima non est Augustini, et quod auctor illius opinatus est quod anima sit suæ potentiæ. Unde totaliter cessat objecto.

AD SECUNDUM dicendum, quod licet anima sit forma inquantum est actus, et similiter inquantum est motor; et ita secundum idem sit forma et motor; tamen aliis est effectus ejus secundum quod est forma; et aliis secundum quod est motor; et propter hoc locum habet distinctio.

AD TERTIUM dicendum, quod ex motore et mobili non fit unum per se inquantum hujusmodi; sed ex hoc motore qui est anima, et ex hoc mobili quod est corpus, fit unum per se, inquantum anima est forma corporis.

AD QUARTUM dicendum, quod quantum ad illam operationem animæ quæ est compositi, non cadit aliquid medium inter animam et quamlibet partem corporis; sed est una pars corporis per quam primo exercet anima illam operationem quæ cadit media inter animam secundum quod est principium illius operationis, et omnes alias partes corporis, quæ participant illam operationem.

AD QUINTUM dicendum, quod dispositiones accidentales quæ faciunt materiam propriam ad aliquam formam, non sunt mediæ totaliter inter formam et materiam; sed inter formam secundum quod dat ultimam perfectionem, et materiam secundum quod jam est perfecta perfectione inferioris gradus. Materia enim secundum seipsam est prima respectu infimi gradus perfectionis, quia secundum seipsam est in potentia ad esse substantiale corporeum. Nec ad hoc requirit aliquam dispositionem; sed hæc perfectio præsupposita in materia requiruntur dispositiones ad ulteriorem perfectionem. Tamen sciendum est, quod potentiæ animæ sunt accidentia propria animæ, quæ non sunt sine ea; unde non habent rationem dis-

positionis ad animam secundum quod sunt ejus potentiæ, nisi secundum quod potentiæ inferioris partis animæ dicuntur dispositiones ad superiorem partem, sicut potentia animæ vegetabilis ad animam sensibilem, secundum quod ex præmissis intelligi potest.

AD SEXTUM dicendum, quod ratio illa concludit quod anima vel animal dividatur in duas partes, quarum una est sicut corpus mobile, et alia sicut motor. Quod quidem verum est; sed oportet intelligere, quod anima movet corpus per apprehensionem et appetitum. Apprehensio autem et appetitus in homine duplex est. Una quidem quæ est animæ tantum, non per organum corporale; quæ est partis intellectivæ. Alia quæ est conjuncti; et est partis sensitivæ. Illa autem quæ est partis intellectivæ, non movet corpus nisi mediante ea quæ est partis sensitivæ; quia cum motus sit circa aliquid singulare, apprehensio universalis, quæ est intellectus, non movet nisi mediante particulari, quæ est sensus. Sic igitur homo vel animal cum dividitur in partem moventem et partem motam, non est hæc divisio in solam animam et solum corpus; sed in unam partem corporis animati, et animam. Nam illa pars animati corporis cujus operatio est apprehendere et appetere, movet totum corpus. Sed si supponatur quod pars intellectivæ immediate moveat, ita quod pars movens in homine sit anima tantum; adhuc remanebit responsio, secundum præhabita. Nam anima humana erit movens secundum id quod est supremum in ipsa, scilicet per partem intellectivam; motum autem erit non materia prima tantum, sed materia prima secundum quod est constituta in esse corporali et vitali, non per aliam formam nisi per eandem animam. Unde non erit necessarium ponere formam substantialem mediam inter animam et materiam primam. Sed quia in animali est quidam motus qui non est per apprehensionem et appetitum, sicut (1) motus cordis, et etiam motus augmenti et decrementi, et motus alimenti diffusi per totum corpus, quod etiam est commune plantis; quantum ad hujusmodi motus dicendum est, quod cum anima animalis non solum det id quod est proprium sibi, sed etiam id quod est inferiorum formarum, ut ex dictis patet; sicut inferiores formæ sunt principia naturalis motus in corporibus naturalibus, ita etiam anima in corpore animalis. Unde Philosophus dicit in II de anima (com. xxvi), quod anima est natura talis corporis; et propter hoc operationes animæ distinguuntur in animales et naturales; ut illæ dicantur animales quæ sunt ab anima secundum id quod est proprium sibi; naturales autem quæ sunt ab anima secundum quod facit effectum inferiorum formarum naturalium. Secundum hoc ergo dicendum, quod sicut ignis per

(1) *At. sed.*

formam suam naturalem habet naturalem motum quo tendit sursum; ita aliqua pars corporis animati in qua primo invenitur motus qui non est per apprehensionem, habet hunc motum naturaliter per animam: sicut enim ignis naturaliter movetur sursum, ita sanguis naturaliter movetur ad loca propria et determinata; et similiter cor naturaliter movetur motu sibi proprio: licet ad hoc etiam cooperetur resolutio spirituum facta ex sanguine, quibus cor dilatatur et constringitur. ut Aristoteles dicit ubi agit de respiratione et inspiratione. Sic ergo prima pars in qua talis motus invenitur, non est movens seipsam, sed movetur naturaliter, sicut ignis; sed ista pars movet aliam; et sic totum animal est movens seipsum: cum una pars ejus sit movens, et alia sit mota.

AD SEPTIMUM dicendum, quod corpus physicum organicum comparatur ad animam sicut materia ad formam: non quod sit tale per aliquam aliam formam; sed quia hoc ipsum habet per animam, ut supra ostensum est.

Et similiter dicendum ad OCTAVUM. Nam quod in Genesi dicitur: *Formavit Deus hominem de limo terre; non precedit tempore hoc quod sequitur: et inspiravit in faciem ejus spiraculum vite*; sed ordine naturæ tantum.

AD NONUM dicendum, quod materia secundum ordinem est in potentia ad formas; non quod recipiat diversas formas substantiales ordinatim; sed quia id quod est proprium superioris formæ, non recipitur nisi mediante eo quod est proprium inferioris formæ, sicut expositum est; et per hunc modum intelligitur quod mediantibus formis elementaribus recipiat alias formas.

AD DECIMUM dicendum, quod formæ elementares non actu sunt in mixto secundum essentialiam, licet hoc Avicenna posuerit: non enim possent esse in una parte materiæ; si autem essent in diversis partibus, non esset mixtio secundum totum, quæ est vera mixtio; sed esset mixtio minima, quæ est mixtio ad sensum. Dicere etiam, quod formæ elementorum recipiant magis et minus, ut Averroes dicit, ridiculum est; cum sint formæ substantiales, quæ magis et minus recipere non possunt. Nec aliquid est medium inter substantiam et accidentis, ut ipse fingit. Nec dicendum est, quod totaliter corrumpantur; sed quod maneant virtute, ut Aristoteles dicit; et hoc est inquantum manent accidentia propria elementorum secundum aliquem modum, in quibus manet virtus elementorum.

AD UNDECIMUM dicendum, quod licet anima sit forma corporis secundum essentialiam animæ intellectualis, non tamen secundum operationem intellectualem.

AD DUODECIMUM dicendum, quod proportio quæ est inter animam et corpus, est in ipsis proportionatis; unde non oportet quod sit aliqua res media inter animam et corpus.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod cor est primum instrumentum per quod anima movet ceteras partes corporis; et ideo eo mediante anima unitur reliquis partibus corporis ut motor, licet ut forma uniatur unicuique parti corporis per se et immediate.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod licet anima sit forma simplex secundum essentialiam, est tamen multiplex virtute, secundum quod est principium diversarum operationum. Et quia forma perficit materiam non solum quantum ad esse, sed etiam ad operandum; ideo oportet quod licet anima sit una forma, partes corporis diversimode perficiantur ab ipsa, et unaquæque secundum quod competit ejus operationi; et secundum hoc etiam oportet esse ordinem in partibus secundum ordinem operationum, ut dictum est; sed iste ordo est secundum operationem corporis ad animam, ut est motor.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod inferiores vires animæ possunt intelligi ligare superiores vires corporis quantum ad operationem; prout scilicet superiores vires indigent operationibus inferiorum, quæ exerceantur per corpus; et eodem modo corpus per superiores sui partes conjungitur animæ secundum operationem et motum.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod forma sicut non advenit materiæ nisi sit facta propria per debitas dispositiones, ita cessantibus propriis dispositionibus forma in materia remanere non potest; et hoc modo unio animæ ad corpus solvitur remoto calore et humiditate naturali, et aliis hujusmodi, inquantum his disponitur corpus ad susceptionem animæ. Unde hujusmodi cadunt media inter animam et corpus ut dispositiones. Quod quomodo sit, dictum est supra (in corp. art.).

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod dimensiones non possunt intelligi in materia nisi secundum quod materia intelligitur constituta per formam substantialem in esse substantiali corporeo: quod quidem non fit per aliam formam in homine quam per animam, ut dictum est. Unde hujusmodi dimensiones non præintelliguntur ante animam in materia totaliter, sed quantum ad ultimos gradus perfectionis, ut supra (in corp. art.) expositum est.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod anima et corpus non sunt distantia sicut res diversorum generum vel specierum, cum neuter eorum sit in genere vel specie, ut in superioribus questionibus habitum est, sed solum compositum ex eis; sed anima est forma corporis per seipsam dans ei esse; unde per se et immediate ei unitur.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod corpus humanum habet aliquam communicationem cum corpore celesti; non, quod aliquid corporis celestis, ut lux, interveniat medium inter animam et corpus; sed secundum quod est constitutum in quadam

æqualitate complexionis remotæ a contrarietate, ut in superioribus expositum est.

ARTICULUS X. — *Utrum anima sit in toto corpore et qualibet parte ejus.* (I p., quæst. LXXVI, art. 8.)

Decimo quaeritur, utrum anima sit in toto corpore et in qualibet parte ejus. Et videtur quod non. Anima enim est in corpore sicut perfectio in perfectibili. Sed perfectibile ab anima est corpus organicum; est enim anima *actus corporis physici organici potentia vitam habentis*, ut dicitur in II de Anima (com. v et vi). Ergo anima non est nisi in corpore organico. Sed non quælibet pars corporis est organicum corpus. Ergo anima non est in quælibet parte corporis.

2. Præterea, forma est proportionata materiæ. Sed anima prout est forma corporis est quædam essentia simplex. Ergo non respondet ei materia multiplex. Sed diversæ partes corporis, vel hominis vel animalis sunt sicut materia multiplex, cum habeant magnam diversitatem ad invicem. Non ergo anima est forma cujuslibet partis corporis; et ita non est anima in qualibet parte corporis.

3. Præterea, extra totum nihil est sumere. Si igitur anima est tota in qualibet parte corporis, extra illam partem nihil est de anima. Ergo impossibile est quod sit tota in qualibet parte corporis.

4. Præterea, Philosophus dicit in lib. de causa motus Animalium (cap. vii): *Æstimandum est constare animal quemadmodum civitatem bene legibus rectam. In civitate enim quando semel stabilitus fuerit ordo; nihil opus est separato Monarcha; quoniam non oportet esse per singula eorum quæ fiunt; sed per se quilibet facit quod auctoritate ipsius ordinatum est, et fit hoc post hoc propter consuetudinem. In animalibus autem idem hoc propter naturam fit, et quia natum est unumquodque sic constitutum facere proprium opus, ut non opus sit in unoquoque esse animam, sed in quodam principio corporis existente, alia quidem vivere eo quod apta nata sunt; facere autem proprium opus propter naturam.* Non ergo anima est in qualibet parte corporis, sed in una tantum.

5. Præterea, Philosophus dicit in VIII Physic. quod motor cæli oportet quod sit in centro, vel in aliquo signo circumferentiæ; quia hæc duo sunt principia in motu circulari; et ostendit quod non potest esse in centro, sed in circumferentiâ; quia quanto aliqua sunt propinquiora circumferentiæ et remotiora a centro, tanto sunt velocioris motus. Ergo, a simili, oportet quod motus animæ sit in illa parte animalis in qua præcipue apparet motus. Hæc autem est eorum cor. Ergo anima est tantum in corde.

6. Præterea, Philosophus dicit in lib. de Juventute et Senect.

(com. LXXXIV) quod plantæ habent principium nutritivum in medio superioris et inferioris. Sed sicut superius et inferius est in plantis; ita in animalibus est superius et inferius; dexterum et sinistrum; ante et retro. Ergo oportet principium vitæ, quod est anima, esse in animali in medio harum particularium. Hoc autem est cor. Ergo anima est tantum in corde.

7. Præterea, omnis forma quæ est in aliquo toto et qualibet parte ejus, denominat totum et quamlibet partem; sicut patet de forma ignis; nam ignis quælibet pars, ignis est; non autem quælibet pars animalis animal est. Non ergo anima est in qualibet parte corporis.

8. Præterea, intelligere ad aliquam partem animæ pertinet. Sed intelligere non est in aliqua parte corporis. Non ergo tota anima est in qualibet parte corporis.

9. Præterea, Philosophus dicit in II de Anima (com. ix), quod sicut anima se habet ad corpus, ita pars animæ ad partem corporis. Si ergo anima est in toto corpore, non erit in qualibet parte corporis tota, sed pars ejus.

10. Sed dicebatur, quod Philosophus loquitur de anima et partibus ejus in quantum est motor, non in quantum est forma. — Sed contra, Philosophus dicit, ibidem; quod si oculus esset animal, visus esset anima ejus. Sed anima est forma animalis. Ergo pars animæ est in corpore ut forma, et non ut motor tantum.

11. Præterea, anima est principium vitæ in animali. Si ergo anima esset in qualibet parte corporis, pars corporis immediate acciperet vitam ab anima; et ita una pars non dependeret ab alia in vivendo; quod patet esse falsum. Nam aliæ partes in vivendo dependent a corde.

12. Præterea, anima movetur per accidens ad motum corporis in quo est; et similiter quiescit per accidens quiescente corpore in quo est. Contingit autem, quiescente una parte corporis, aliam moveri. Si ergo anima est in qualibet parte corporis, aliam moveri. Si ergo anima est in qualibet parte corporis, oportet quod anima simul (1) moveatur et quiescat; quod videtur impossibile.

13. Præterea, omnes potentie animæ radicanur in essentia animæ. Si igitur essentia animæ sit in qualibet parte corporis, oportet quod quælibet potentia animæ sit in qualibet parte corporis; quod patet esse falsum; nam auditus non est in oculo, sed in aure tantum, et sic de aliis.

14. Præterea, omne quod est in altero, est in eo per modum ejus in quo est. Si igitur anima est in corpore, oportet quod sit in eo per modum corporis. Sed modus corporis est ut tibi est

(1) *Id.* similiter.

una pars non sit alia. Ergo ubi est una pars animæ, non est alia; et ita non est tota in qualibet parte corporis.

15. Præterea, quædam animalia imperfecta quæ dicuntur anulosa, decisa vivunt, propter hoc quod anima remanet in qualibet parte corporis post decisionem. Sed homo et alia animalia perfecta non vivunt decisa. Non igitur in eis anima est in qualibet parte corporis.

16. Præterea, sicut homo et animal est quodam totum ex diversis partibus consistens, ita et domus. Sed forma domus non est in qualibet parte domus, sed in tota. Ergo et anima, quæ est forma animalis, non est tota in qualibet parte corporis, sed in toto.

17. Præterea, anima dat esse corpori in quantum est forma ejus. Est autem forma ejus secundum suam essentiam, quæ simplex est. Ergo per suam essentiam simplicem dat esse corpori. Sed ab uno non est naturaliter nisi unum. Si igitur sit in qualibet parte corporis sicut forma, sequetur quod cuilibet parti corporis dat esse uniforme.

18. Præterea, magis intime unitur forma materiæ quam locatum loco. Sed unum locatum non potest esse in diversis locis simul, etiam si sit substantia spiritualis; non enim conceditur a magistris quod Angelus sit in diversis locis simul. Ergo nec anima potest esse in diversis partibus corporis.

Sed contra est quod Augustinus dicit in VI de Trin. (cap. vi), quod anima est tota in toto corpore, et tota in qualibet parte ejus.

Præterea, anima non dat esse corpori nisi secundum quod unitur ei. Sed anima dat esse toti corpori, et cuilibet parti ejus. Ergo anima est in toto corpore, et in qualibet parte ejus.

Præterea, anima non operatur nisi ubi est. Sed operationes animæ apparent in qualibet parte corporis. Ergo anima est in qualibet parte corporis.

Respondeo dicendum, quod veritas hujus quæstionis ex præcedenti (art. 5) dependet. Ostensum est enim quod anima, secundum quod est forma corporis, non unitur toti corpori mediante aliqua parte ejus, sed toti corpori immediate. Est enim forma et totius corporis, et cujuslibet partis ejus. Et hoc necesse est dicere. Cum enim corpus hominis, aut cujuslibet alterius animalis, sit quoddam totum naturale, dicetur unum ex eo quod unam formam habeat qua perficitur non solum secundum aggregationem aut compositionem, ut accidit in domo, et in aliis hujusmodi. Unde oportet quod quælibet pars hominis et animalis recipiat esse et speciem ab anima sicut a propria forma. Unde Philosophus dicit (II de Anima, text. ix), quod recedente anima, neque oculus neque caro neque aliqua pars remanet nisi æquivoce. Non est autem possibile quod aliquid recipiat esse et speciem ab aliquo separato

sicut a forma; hoc enim simile esset Platoniorum positioni, qui posuerunt hujusmodi sensibilia recipere esse et speciem per participationem formarum separatarum; sed oportet quod forma sit aliquid ejus cui dat esse. Nam forma et materia sunt principia intrinsecus constituenta essentiam rei. Unde oportet quod si anima dat esse et speciem, ut forma, cuilibet parti corporis, secundum sententiam Aristotelis, sit in qualibet parte corporis; nam et ea ratione dicitur anima esse in toto, quia est forma totius. Unde si est forma cujuslibet partis; oportet quod sit in qualibet parte; et non in toto tantum, nec in una parte tantum. Et hæc definitio animæ convenit; est enim anima actus corporis organici. Corpus autem organicum est constitutum ex diversis organis. Si ergo anima esset in una parte tantum ut forma, non esset actus corporis organici; sed actus unius organi tantum, puta cordis, aut alicujus alterius; et reliquæ partes essent perfectæ per alias formas; et sic totum non esset unum quid naturaliter, sed compositione tantum. Relinquitur ergo quod anima sit in toto corpore et in qualibet parte ejus.

Sed quia etiam queritur, an sit tota in toto et in qualibet parte ejus, considerandum est qualiter hoc dicitur. Potest autem attribui totalitas alicui formæ tripliciter, secundum quod tribus modis convenit aliquid habere partes. Uno enim modo aliquid habet partes secundum divisionem quantitatis, prout scilicet dividitur numerus aut magnitudo. Unum autem formæ non competit totalitas numeri nec magnitudinis, nisi forte per accidens, puta in formis quæ per accidens dividuntur divisione continui, sicut albedo per divisionem superficiæ. Alio modo dicitur aliquid totum per comparisonem ad partes essentielles speciei; sicut materia et forma dicuntur partes compositi; genus et differentia partes quodammodo speciei; et hic modus totalitatis attribuitur etiam essentiis simplicibus ratione suæ perfectionis; eo quod sicut composita habent perfectam speciem ex conjunctione principiorum essentialium, ita substantiæ et formæ simplices habent perfectam speciem per seipsas. Tertio modo dicitur totum per comparisonem ad partes virtutis, seu potestatis; quæ quidem partes accipiuntur secundum divisionem operationum. Si qua igitur forma accipiatur quæ dividitur per continui divisionem, et queratur de ea utrum sit in qualibet parte corporis tota, utpote utrum albedo sit in parte superficiæ tota; si accipiatur per comparisonem ad partes quantitativas (quæ quidem totalitas pertinet ad albedinem per accidens), non est tota in qualibet parte, sed tota in toto, et pars in parte. Si autem queratur de totalitate quæ pertinet ad speciem, sic tota est in qualibet parte; nam æque intensa est albedo in aliqua parte sicut in toto. Sed verum est quod adhuc secundum virtutem non est tota in qualibet parte. Non enim potest tantum in disgregando albedo quæ est in parte superficiæ, sicut albedo

quæ est in tota superficie; sicut neque tantum potest calor qui est in parvo igne ad calefaciendum, sicut calor qui est in magno igne. Supposito autem ad præsens quod sit una tantum anima in corpore hominis (de hoc enim postea quaeretur); dicendum, quod non dividitur divisione quantitatis quæ est numerus. Planum est etiam quod non dividitur divisione continui; præcipue anima animalium perfectorum, quæ decisa non vivunt. Secus enim esset forte de animabus animalium annulosorum, in quibus est una anima in actu, et plures in potentia, ut Philosophus docet (I de Anima, com. xx). Relinquitur igitur quod in anima hominis, et ejuslibet animalis perfecti, non potest accipi totalitas nisi secundum perfectionem speciei, et secundum potentiam seu virtutem. Dicimus ergo, quod cum perfectio speciei pertineat ad animam secundum suam essentiam; anima secundum suam essentiam est forma corporis, et prout est forma corporis est in qualibet parte corporis, ut ostensum est; relinquitur quod anima tota sit in qualibet parte corporis secundum totalitatem perfectionis speciei. Si autem accipitur totalitas tantum ad virtutem et potestatem, sic non est tota in qualibet parte corporis, nec etiam tota in toto, si loquamur de anima hominis. Ostensum est enim ex superioribus questionibus (art. 1, 2 et 5 hujus quæst.), quod anima humana, quia excedit corporis capacitatem, remanet ei virtus ad operandum operationes quasdam sine communicatione corporis, sicut intelligere et velle. Unde intellectus et voluntas non sunt actus alienjus organi corporalis; sed quantum ad alias operationes quæ exerceat per organa corporalia, tota virtus et potestas ejus est in toto corpore; non autem in qualibet parte corporis, quia diversæ partes corporis sunt proportionatæ ad diversas operationes animæ. Unde secundum illam potentiam tantum est in aliqua parte quæ respicit operationem quæ per illam partem corporis exercetur.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod cum materia sit propter formam, forma autem ordinetur ad propriam operationem; oportet quod talis sit materia uniuscujusque formæ ut competat operationi illius formæ; sicuti materiam serræ oportet esse ferream, quod competit ad opus serræ propter suam duritiem. Cum ergo anima propter suæ virtutis perfectionem possit in diversas operationes; necessarium est quod materia ejus sit corpus constitutum ex partibus congruentibus ad diversas operationes animæ quæ dicuntur organa; et propter hoc, totum corpus, cui respondet principaliter anima ut forma, est organum; partes autem sunt propter totum; unde animæ non respondet pars corporis sicut proprium et principale perfectibile, sed secundum quod habet ordinem ad totum. Unde non oportet quod quælibet pars animalis (1) sit corpus organicum, licet anima sit forma ejus.

(1) *AI. animæ.*

Ad SECUNDUM dicendum, quod cum materia sit propter formam; hoc modo forma dat esse et speciem materiæ, secundum quod congruit suæ operationi; et quia corpus perfectibile ab anima ad hoc quod congruat diversis operationibus animæ, requirit diversitatem in partibus; ideo, licet sit una et simplex secundum suam essentiam, diversimode partes corporis perficit.

Ad TERTIUM dicendum, quod cum anima sit in una parte corporis eo modo quo dictum est, nihil animæ est extra animam quæ est in hac parte corporis; non tamen sequitur quod animæ nihil sit extra hanc partem corporis; sed quod nihil sit extra totum corpus, quod principaliter perficit.

Ad QUARTUM dicendum, quod Philosophus ibi loquitur de anima quantum ad potentiam motivam; principium enim motus corporis est in aliqua parte corporis, scilicet in corde; et per illam partem movet totum corpus; et hoc patet per exemplum quod ponit de rectore.

Ad QUINTUM dicendum, quod motor cæli non circumscribitur oco secundum suam substantiam; sed Philosophus intendit ostendere ubi sit quantum ad principium movendi; et hoc modo quantum ad principium motus animæ est in corde.

Ad SEXTUM dicendum, quod etiam in plantis anima dicitur esse in medio ejus quod est sursum et deorsum, in quantum est principium quarundam operationum; et similiter est in animalibus.

Ad SEPTIMUM dicendum, quod ideo non quælibet pars animalis est animal, sicut quælibet pars ignis est ignis, quia omnes operationes ignis salvantur in qualibet parte ignis; non autem omnes operationes animalis salvantur in qualibet parte ejus, maxime in animalibus perfectis.

Ad OCTAVUM dicendum, quod ratio illa concludit animam non esse totam in qualibet parte corporis secundum suam virtutem; quod dictum est esse verum.

Ad NONUM dicendum, quod partes animæ accipiuntur a Philosopho non quantum ad essentiam animæ, sed quantum ad ejus potestatem; et ideo dicit, quod sicut anima est in toto corpore, ita pars animæ in parte corporis; quia sicut totum corpus organicum se habet ut deserviat operationibus animæ quæ per corpus exercentur, ita se habet unum organum ad unam determinatam operationem.

Ad DECIMUM dicendum, quod potentia animæ radicitur in essentia; et ideo ubicumque est aliqua potentia animæ, ibi est essentia animæ. Quod ergo dicit Philosophus, quod si oculus animalis esset animal, visus esset anima ejus, non intelligitur de potentia animæ sine ejus essentia; sicut et totius corporis dicitur anima sensibilis esse forma per essentiam suam, non per potentiam sensitivam.

AD UNDECIMUM dicendum, quod cum anima operetur in alias partes corporis per aliquam unam potentiam; corpus autem disponatur ad hoc quod sit proportionatum esse animæ per actionem animæ, quæ est causa efficiens corporis, ut Aristoteles dicit in II de Anima (com. xxxvi); necesse est quod dispositio aliarum partium, secundum quam sunt perfectibiles ab anima, dependeat ab una prima parte, videlicet a corde; et pro tanto vita aliarum partium dependet a corde, quia postquam desinit esse in aliqua parte debita dispositio, anima non unitur ei ut forma. Non autem propter hoc removetur quin anima sit immediate forma cujuslibet partis corporis.

AD DUODECIMUM dicendum, quod anima non movetur neque quiescit, moto seu quiescente corpore, nisi per accidens. Non autem inconveniens est, si aliquid movetur et quiescit simul per accidens; sicut non est inconveniens quod aliquid moveatur per accidens contrariis motibus, ut puta si quis in navi deferretur contra cursum navis.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod licet omnes potentie radicentur in essentia animæ, tamen qualibet pars corporis recipit animam secundum suum modum; et ideo in diversis partibus est secundum diversas potentias; neque oportet quod in unaquaque sit secundum omnes.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod cum dicitur, unumquodque esse in alio secundum modum ejus in quo est, intelligitur quantum ad capacitatis ipsius modum, non quantum ad naturam ejus. Non enim oportet ut id quod est in aliquo, habeat naturam et proprietatem ejus in quo est; sed quod recipiatur in eo secundum capacitatem ipsius. Manifestum est enim quod aqua non habet naturam amphoræ: unde nec oportet quod anima habeat istam naturam corporis, ut ubi est una pars ejus, ibi sit alia.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod animalia anulosa decisa vivunt, non solum quia anima est in qualibet parte corporis, sed quia anima eorum, cum sit imperfecta, et paucarum actionum, requirit paucam diversitatem in partibus, quæ etiam invenitur in parte decisa a vivente; unde, cum retineat dispositionem per quam totum corpus est perfectibile ab anima, remanet in eo anima. Secus autem est in animalibus perfectis.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod forma domus, sicut et aliæ formæ artificiales, est forma accidentalis; unde non dat esse ei speciem toti et cuilibet parti; neque totum est unum simpliciter, sed unum aggregatione. Anima autem est forma substantialis corporis, dans esse et speciem toti et partibus; et totum ex partibus constitutum, est unum simpliciter; unde non est simile.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod anima quamvis sit una et simplex in essentia, habet tamen virtutem ad diversas ope-

rationes; et quia naturaliter dat esse et speciem suo perfectibili in quantum est forma corporis secundum essentiam; ea autem quæ sunt naturaliter, sunt propter finem; oportet quod anima constituat in corpore diversitatem partium, prout congruit diversis operationibus; et verum est quod propter hujusmodi diversitatem, cujus ratio est ex fine, et non ex forma tantum, in constitutione viventium magis apparet quod natura operetur propter finem quam in aliis rebus naturalibus, in quibus una forma uniformiter perficit suum perfectibile.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod simplicitas animæ et Angeli non est existimanda ad modum simplicitatis puncti, quod habet determinatum situm in continuo; et ideo quod simplex est, non potest esse simul in diversis partibus continui. Sed Angelus et anima dicuntur simplicitate per hoc quod omnino carent quantitate; et ideo non applicantur ad continuum nisi per contactum virtutis; unde totum illud quod virtute Angeli contingitur, respondet Angelo, qui non unitur ut forma, ut locus unus; et animæ, quæ unitur ut forma, ut perfectibile unum; et sicut Angelus est in qualibet parte sui loci totus, ita et anima in qualibet parte sui perfectibilis, tota.

ARTICULUS XI. — *Utrum in homine anima rationalis, sensibilis et vegetabilis, sit una substantia.* (I part., quæst. lxxvi, art. 3.)

Undecimo quaeritur, utrum in homine anima rationalis, sensibilis et vegetabilis, sit una substantia. Et videtur quod non. Ubicumque enim est actus animæ, ibi est et anima. Sed in embryone actus animæ vegetabilis præcedit actum animæ sensibilis; et actus animæ sensibilis actum animæ rationalis. Ergo in conceptu primum est anima vegetabilis quam sensibilis, et sensibilis quam rationalis; et ita non sunt idem secundum substantiam.

2. Sed dicebatur, quod actus animæ vegetabilis et sensibilis non est in embryone ab anima quæ sit in embryone, sed a virtute in eo existente ab anima parentis. — Sed contra, nullum agens finitum agit sua virtute nisi secundum determinatam distantiam, ut patet in motu projectionis; projiciens enim usque ad locum determinatum projicit secundum modum suæ virtutis. Sed in embryone apparent motus et operationes animæ, quantumcumque parens distet, cujus tamen virtus finita est. Non igitur operationes animæ sunt in embryone per virtutem animæ parentis.

3. Præterea, Philosophus dicit in lib. de generat. Animalium (II, cap. ii), quod embryo prius est animal quam homo. Sed animal non est nisi quod habet animam sensibilem; homo autem est per animam rationalem. Ergo ipsa anima sensibilis est prius in embryone quam anima rationalis; et non solum virtus ejus.